Bijlage 2. Beschrijving van de monumenten

Monumenten Museumpark Orientalis

Heilig hart Basiliek: Monumentnummer 523634

Nazareth: Monumentnummer 523611

Synagoge: Monumentnummer 523612

Herdersveld: Monumentnummer 523613

Grot van Bethlehem: Monumentnummer 527965

Tollenaarswoning: Monumentnummer 523614

Oosterse Herberg (Karavanserai): Monumentnummer 523615

Romeins Aquaduct

Paleis van Pilatus: Monumentnummer 523620

Sanhedrin: Monumentnummer 523619

Bedoeïenentent: Monumentnummer 527968

Wijnpersen: Monumentnummer 523617

Monumenten Begraaf- en Gedenkpark Heilig Land

Stadspoort: Monumentnummer 523621

Kruisberg/Calvarieberg: Monumentnummer 523622

Heilig Graf: Monumentnummer 523623

Vierde Statie: Monumentnummer 523625

Negende Statie: Monumentnummer 523626

Groepering van afzonderlijke en geschakelde graftuintjes,ommuring en poortjes, aanleg cf. dodenakkers in Palestina, reliëfstenen en beelden: Monumentnummer 523633

Hemelvaartskoepel: Monumentnummer 523624

Hof van Olijven: Monumentnummer 523618

Bergrede: Monumentnummer 523616

Graf van Piet Gerrits: Monumentnummer 527966

Overige Monumenten in park

vm Administratorwoning / Winkelhuis Jerusalem: Monumentnummer 527967

Stella Matutina: Monumentnummer 523630

Transformatorhuisje: monumentnummer 523629

Aanleg en lanenstelsel: monumentnummer 527869

Overige monumenten in park en niet in eigendom van HLS

Pastorie: Monumentnummer 523631

Cenakelkerk: Monumentnummer 523627

Casa Nova: Monumentnummer 523632

Woning met Poort: Monumentnummer 523628

Monumenten Museumpark Orientalis

Heilig hart Basiliek: Monumentnummer 523634

Inleiding

De H. Hartbasiliek, een onvoltooide constructie uit de periode 1932-1936, is een intrigerend monument dat diepgeworteld is in de geschiedenis van de Heilig-Land-Stichting in Heilig Landstichting, Gelderland. Ontworpen door architect J. Stuyt in samenwerking met zijn zoon Giacomo, is dit monument een belangrijk onderdeel van het culturele erfgoed van Nederland. Hoewel nooit volledig gerealiseerd, blijft het een fascinerende getuigenis van architecturale en religieuze aspiraties uit die tijd.

Omschrijving

Het monument bestaat uit een atrium en een gedeeltelijke aanleg van een kruisarm, met het hoofdgebouw dat momenteel dient als expositieruimte voor het Bijbels Openluchtmuseum. Het atrium wordt gekenmerkt door een galerij met rondboogarcade en torens op de hoeken, terwijl de kruisarm slechts gedeeltelijk is gebouwd met een onderbouw en twee hoektorens. De architectonische details, zoals het gebruik van gele baksteen en bolvormige gewelven, getuigen van vakmanschap en aandacht voor detail.

Waardering

De H. Hartbasiliek is van onschatbare waarde op verschillende niveaus. Architectuurhistorisch gezien is het een opvallend voorbeeld van het werk van architect J. Stuyt, met zijn kenmerkende esthetische kwaliteiten en zorgvuldige detaillering. Het monument draagt bij aan de rijke geschiedenis van de Heilig-Land-Stichting en heeft een belangrijke plaats in de nationale architectuurgeschiedenis. Op stedenbouwkundig

niveau is het een essentieel onderdeel van het complex, waarbij de markante situering en de relatie met de omgeving van grote waarde zijn. Cultuurhistorisch gezien vertegenwoordigt het monument een unieke religieuze ontwikkeling, waardoor het een bijzondere betekenis heeft voor de samenleving.

Sterke punten

1. Architectuurhistorische waarde: Het monument is een opmerkelijk voorbeeld van vakmanschap en esthetiek, en vertegenwoordigt het werk van een gerenommeerde architect.
2. Cultuurhistorische betekenis: Als onderdeel van de Heilig-Land-Stichting belichaamt het monument een zeldzame expressie van religieuze ontwikkeling, waardoor het een unieke plaats inneemt in de geschiedenis.

Zwakke punten

1. Onvoltooidheid: Het feit dat de basiliek nooit volledig is voltooid, kan worden gezien als een beperking van het potentieel en de impact van het monument.
2. Beperkte toegankelijkheid: Als expositieruimte van het Bijbels Openluchtmuseum kan de oorspronkelijke religieuze functie van het gebouw verloren gaan, wat invloed kan hebben op de beleving en interpretatie ervan.

Restauraties

Tussen 2010 en 2012 zijn alle monumenten op het park gerestaureerd. Voor de Heilig Hart Basiliek is een begroting opgesteld door Tak Architecten van €538.932,43. Vervolgens is de instandhouding van het monument periodiek bijgehouden. Deze instandhoudingen worden meestal opgesteld naar aanleiding van de SIM aanvragen. In 2017 is er een instandhoudingsplan opgesteld voor de SIM aanvraag voor 2017-2022. Hierin is uitgekomen dat het monument op verschillende plekken gerestaureerd of schoongemaakt moest worden. Zo zouden de gevels en het stucwerk vervuild en gebroeid zijn, zou het hout bij de deuren rotten, en er zouden scheuren in de gevels zijn ontstaan. In het rapport uit 2019 van extern bouwadviesbureau (Dobbelaer) , werd gesteld dat er tussen 2020 en 2021 grote onderhoudswerkzaamheden zouden moeten plaatsvinden. In 2021 werd het monument gecategoriseerd in de redelijk-goed schaal. In 2024 is er opnieuw extern advies gevraagd omdat er opnieuw scheurvormingen en vervuilende gevels werden geconstateerd. Erfgoedadviseur Annemarieke van der Beek heeft met haar begrotingsmodel een kosten prognose opgesteld voor de periode 2025-2030, waarin de totaalprognose van de onderhoudskosten voor het monument uitkomt op in totaal €158.670. De herbouwwaarde van het monument is in 2024 geschat op: € 5.175.657
De ambitie is om dit monument alsnog te voltooien met een andere functie in de formule van Pelgrimshotel met multifunctionele museumruimten.

Nazareth: Monumentnummer 523611

Inleiding

Het dorp Nazareth is een bijzonder monument, gebouwd in twee bouwfasen. Het dorp laat een unieke kijkzien op het Palestijnse leven aan het begin van de twintigste eeuw. Door de combinatie van architecturale en culturele elementen biedt Nazareth een intrigerend inzicht in het verleden, verweven met de geschiedenis van de regio.

Omschrijving

Nazareth wordt gekenmerkt door aaneengeschakelde blokvormige huizen met platte daken, gelegen aan smalle straatjes die uitkomen op een centraal plein. De huizen zijn gebouwd met mergelblokken en zijn grotendeels gepleisterd, met eenvoudige houten deuren en rechthoekige vensteropeningen. Elk huis heeft een ommuurde tuin met een bakoven en soms een regenwaterput. Op het plein staat een stenen beeld van een bedelaar, terwijl bij de waterbron een ander beeld van een vrouw met kruik en kind te vinden is.

Waardering

Nazareth en de twee stenen beelden uit 1916-1918 hebben een onschatbare historische en culturele waarde. Architectuur- en kunsthistorisch gezien zijn ze essentiële voorbeelden van de oosterse stijl, met bijzondere details en materialen. Ze zijn van groot belang voor het oeuvre van de beeldend kunstenaar P. Gerrits en vormen een uniek onderdeel van het Bijbels Openluchtmuseum. Op stedenbouwkundig niveau zijn ze van waarde vanwege hun landschappelijke situatie en bijdrage aan het complex van de Heilig-Land-Stichting. Cultuurhistorisch gezien vertegenwoordigen ze een

zeldzame uitdrukking van religieuze ontwikkeling, wat hun betekenis voor de samenleving benadrukt.

Sterke punten
1. Historische en culturele waarde: Nazareth en de beelden zijn van onschatbare waarde voor het behoud van historisch erfgoed en bieden inzicht in het verleden.
2. Architecturale authenticiteit: De nauwgezette details en het gebruik van traditionele materialen maken Nazareth tot een waardevol voorbeeld van traditionele bouwkunst.

Zwakke punten
1. Onderhoudsbehoeften: Gezien de ouderdom van het dorp en de beelden is regelmatig onderhoud nodig om hun integriteit te behouden.
2. Interpretatie uitdaging: Het begrijpen van de historische en culturele context van Nazareth vereist mogelijk extra uitleg voor bezoekers, wat de toegankelijkheid kan beïnvloeden.

Restauratie
Tussen 2010 en 2012 zijn alle monumenten op het park gerestaureerd. Voor het dorp Nazareth is een begroting opgesteld door Tak Architecten van €510.024,39. Vervolgens is de instandhouding van het monument periodiek bijgehouden. In 2020 is er een bouwtechnische opname gemaakt door Hylkema Erfgoed, waarin alle aspecten van het monument werden beoordeeld. Hieruit kwam naar voren dat er veel delen waren vervuild, er scheurvormingen in de gevel waren, De raamluiken loshingen, dat het houtwerk en schilderwerk in redelijke staat verkeerde en dat de dakbedekking in matige staat was. In 2021 is het dorp door Hylkema Erfgoed voor €157.878,87 gerestaureerd. Hierbij werd het schilderwerk, dakbedekking en voegwerk vervangen en werd het monument grondig gereinigd en hersteld. De herbouwwaarde van het dorp is in 2024 geschat op € 1.440.920.

Synagoge: Monumentnummer 523612

Inleiding

De Synagoge, een rijksmonument gelegen in Heilig Landstichting, Gelderland, is een uniek bouwwerk dat in 1935 werd gebouwd in opdracht van de Heilig-Land-Stichting. Het ontwerp, gerealiseerd door P. Gerrits is gebaseerd op een kleine Sefardische synagoge die Gerrits eerder ter plaatse had bestudeerd. De synagoge vormt een integraal onderdeel van het thema "verborgen leven van Christus" binnen het complex van de Heilig-Land-Stichting.

Omschrijving

De Synagoge is opgebouwd uit een ommuurd voorhof en een gebedsruimte met plat dak en een kleine koepel in het midden. De gevels zijn opgetrokken uit mergelblokken en baksteen, met rechthoekige vensteropeningen afgesloten met houten 'horren'. Het interieur omvat een rechthoekige ruimte verdeeld in drie beuken door palen en poeren. Een opmerkelijk kenmerk is de aanwezigheid van een *Ark des Verbonds*, een fraai bewerkte houten kist waarin de wetsrollen worden bewaard. Symbolische decoraties sieren de wanden, waaronder een palmboom, ramshoorn en zevenarmige kandelaar.

Waardering

De Synagoge wordt gewaardeerd vanwege zijn architectuurhistorische, stedenbouwkundige en cultuurhistorische betekenis. Het vertegenwoordigt een essentieel onderdeel van religieuze ontwikkeling en is van bijzonder belang voor het oeuvre van P. Gerrits. Het complex van de Heilig-Land-Stichting wordt verrijkt door de aanwezigheid van de synagoge, die zowel architectonisch als landschappelijk waarde toevoegt aan de omgeving.

Sterke punten

1. Historische betekenis: De Synagoge biedt inzicht in religieuze tradities en architectonische stijlen uit het verleden, waardoor het een waardevol historisch monument is.
2. Artistieke waarde: Het vakmanschap en de artistieke details, zoals de symbolische decoraties, dragen bij aan de esthetische waarde van de synagoge als kunstwerk.

Zwakke punten

1. Onderhoudsbehoeften: Gezien de leeftijd van het monument en de complexiteit van het ontwerp, zijn regelmatig onderhoud en restauratiewerkzaamheden vereist om de integriteit te behouden.
2. Interpretatieve uitdaging: Het begrijpen van de religieuze en culturele context van de Synagoge kan voor sommige bezoekers een uitdaging zijn, wat de toegankelijkheid van het monument kan beïnvloeden.

Restauratie

Tussen 2010 en 2012 zijn alle monumenten op het park gerestaureerd. Voor de synagoge is een begroting opgesteld door Tak Architecten van €49.859,98. Vervolgens is de instandhouding van het monument periodiek bijgehouden. Voor de jaartallen 2018-2023 was er een standaardbegrotingsmodel gemaakt door A. Kock Rood, waarin periodieke werkzaamheden in werden gevat. In 2021 is er onderhoud gepleegd bij de synagoge. Dit werd gedaan door bouwbedrijf Cuppens en Zoon voor 511.931,44. De herbouwwaarde werd in 2024 geschat op €614.510.

Herdersveld: Monumentnummer 523613

Inleiding

Het Herdersveld, inclusief de eenvoudige wachttoren met loofhut voor herders, is in 1918 aangelegd in opdracht van de Heilig-Land-Stichting nabij het dorpje Nazareth, als onderdeel van het Bijbels Openluchtmuseum. Dit veld vormt een integrerend onderdeel van het thema "verborgen leven van Christus" binnen het complex van de Heilig-Land-Stichting.

Omschrijving

Het Herdersveld bestaat uit een terrasvormig aangelegd veld met lage muurtjes van mergelsteen, typerend voor terreinen in het Nabije Oosten. Op het hoogste punt van het veld staat een wachttoren met loofhut, gebouwd op een stenen podium. Binnen de loofhut zijn twee beelden van P. Gerrits opgesteld, die zittende mannen in Palestijnse klederdracht voorstellen, elk bespelend een fluit.

Waardering

Het Herdersveld en de bijbehorende wachttoren met loofhut en beelden worden gewaardeerd om hun architectuur- en kunsthistorische, stedenbouwkundige en cultuurhistorische betekenis. Ze vormen essentiële onderdelen van het complex van de Heilig-Land-Stichting, waarbij de landschappelijke situering een bijzondere toegevoegde waarde heeft.

Sterke punten

1. Historische relevantie: Het Herdersveld biedt een unieke inkijk in de levenswijze van herders in het Nabije Oosten, waardoor het een belangrijk historisch en educatief monument is.

2. Landschappelijke waarde: De terrasvormige aanleg van het veld en de architectonische elementen dragen bij aan de esthetische en landschappelijke schoonheid van het monument.

Zwakke punten
1. Onderhouds-afhankelijkheid: Gezien de buitenlocatie van het monument is het gevoelig voor weersinvloeden en vereist het regelmatig onderhoud om de integriteit te behouden.
2. Interpretatieve uitdaging: De symboliek en betekenis van de beelden en architectuur kunnen voor sommige bezoekers moeilijk te begrijpen zijn, wat de toegankelijkheid kan beïnvloeden.

Restauratie:
Tussen 2010 en 2012 zijn alle monumenten op het park gerestaureerd. Voor het herdersveld is een begroting opgesteld door Tak Architecten van €33.652,94. Vervolgens is de instandhouding van het monument periodiek bijgehouden. In 2021 beoordeelde bouwadviesbureau Dobbelaer dat het monument zich in goede staat bevond. In de werkomschrijving van Annemarie van de Beek in 2024 concludeerde zij dat het natuursteen op bepaalde plekken los, beschadigd of verdwenen was. Ook was de Loofhut niet meer aanwezig en was het vervuild. Er is een begrotingsmodel gebouwd voor de periodiek instandhoudings-onderhoud tussen 2025 en 2030. De herbouwwaarde van het monument werd in 2024 geschat op €69.000.

Grot van Bethlehem: Monumentnummer 527965

Inleiding

De Grot van Bethlehem, een kopie van het originele ontwerp van P. Gerrits, werd opgericht door Pater B. Kieuwe en is gelegen tussen Nazareth en de tollenaarswoning. Deze geboortegrot vormt een intrigerend onderdeel van het erfgoed van Heilig Landstichting en het verborgen leven van Jezus.

Omschrijving

De constructie bestaat uit een betonnen rotsformatie, opgetrokken op een onregelmatig grondplan. Aan de voorzijde bevinden zich openingen die toegang geven tot stallen. Een gang loopt door de rots, met halverwege een centrale ruimte en een uitgang aan de rechterzijde. Binnenin bevindt zich de oorspronkelijke gepolychromeerde sculptuur van Piet Gerrits, met een voorstelling van Maria met het kind en een slapende Jozef.

Waardering

De Grot van Bethlehem wordt gewaardeerd om zijn cultuurhistorische, architectuurhistorische en stedenbouwkundige betekenis. Het vormt een essentieel onderdeel van het complex Heilig-Land-Stichting en draagt bij aan het begrip van religieuze ontwikkelingen en architecturale stijlen uit die tijd.

Sterke punten

1. Culturele relevantie: Als representatie van een religieus motief heeft de Grot van Bethlehem een diepgaande culturele betekenis, met een intrigerende historische context.

2. Architectonisch belang: De constructie, hoewel een replica, vertegenwoordigt de oosterse stijl van P. Gerrits en draagt bij aan de diversiteit van het architecturale erfgoed van Heilig Landstichting.

Zwakke punten
1. Functionele verandering vermijden omdat zij afbreuk kunnen doen aan de oorspronkelijke spirituele en culturele betekenis ervan.
2. Behoudsproblemen: Het gebruik van beton en andere moderne materialen kan leiden tot uitdagingen op het gebied van restauratie en behoud van de historische integriteit.

Restauratie:
In 2007 werd de grot gerenoveerd voor een bedrag van €48.844,61. Tussen 2010 en 2012 zijn alle monumenten op het park gerestaureerd. Voor de Grot van Bethlehem is een begroting opgesteld door Tak Architecten van €74.937,18. Vervolgens is de instandhouding van het monument periodiek bijgehouden. Voor de jaartallen 2018-2023 was er een standaardbegrotingsmodel gemaakt door A. Kock Rood, waarin periodieke werkzaamheden in werden gevat. In 2023 is de grot onderhouden door BD Bouwadvies voor ongeveer €5.000. In de werkomschrijving van Annemarie van de Beek in 2024 werd vastgesteld dat er funderingsproblemen waren, er algengroei plaatsvond, er scheurvorming was ontstaan op bepaalde plekken en dat het pleisterwerk en ijzerwerk vervangen moest worden. De herbouwwaarde werd geschat op €339.040.

Tollenaarswoning: Monumentnummer 523614

Inleiding

De Tollenaarswoning, oorspronkelijk gebouwd als timmermanswerkplaats en het huis van Jozef en Maria in Nazareth, vormt een belangrijk onderdeel van de Heilig-Land-Stichting in Heilig Landstichting, Gelderland. Dit monument, opgericht in 1924 naar een ontwerp van P. Gerrits, vertelt het verhaal van het verborgen leven van Christus en is gelegen tussen de (geboorte)grot van Bethlehem en de Oosterse herberg.

Omschrijving

De Tollenaarswoning is opgetrokken uit ruw behakte blokken kalksteen en beton en heeft een L-vormige plattegrond. De gevels zijn asymmetrisch ingedeeld, met karakteristieke details zoals snijwerk op de deuren en ramen. Binnenin zijn twee met elkaar verbonden kamers te vinden, waarvan de hoger gelegen kamer een koepelgewelf heeft en de lagergelegen kamer een eenvoudig betonnen plafond, ondersteund door ruw behakte boomstammen.

Waardering

De Tollenaarswoning wordt gewaardeerd om zijn architectuurhistorische, stedenbouwkundige en cultuurhistorische waarde. Als onderdeel van de Heilig-Land-Stichting vertegenwoordigt het monument een bijzondere en zeldzame uitdrukking van religieuze ontwikkeling, en draagt het bij aan het begrip van culturele en architecturale geschiedenis.

Sterke punten

1. Architectuurhistorische waarde: De Tollenaarswoning is een essentieel onderdeel van een verzameling gebouwen en objecten in oosterse stijl, ontworpen door P. Gerrits, en vormt een curiosum binnen de landelijke architectuurgeschiedenis.
2. Cultuurhistorische betekenis: Als onderdeel van de Heilig-Land-Stichting draagt de woning bij aan het begrip van religieuze ontwikkelingen en symboliseert het een belangrijk aspect van het verborgen leven van Christus.

Zwakke punten

1. Functionele transformatie: Hoewel oorspronkelijk bedoeld als timmermanswerkplaats en huis van Jozef en Maria, heeft de woning later de functie van tollenaarswoning gekregen, wat mogelijk afbreuk doet aan de oorspronkelijke spirituele en culturele betekenis.
2. Onderhoudsbehoeften: Het gebruik van ruw behakte blokken kalksteen en beton kan leiden tot uitdagingen op het gebied van restauratie en behoud van de historische integriteit van het monument.

Restauratie

In 2007 werd de grot gerenoveerd voor een bedrag van €48.844,61. Tussen 2010 en 2012 zijn alle monumenten op het park gerestaureerd. Voor de Tollenaarswoning is een begroting opgesteld door Tak Architecten van €59.187,20. Vervolgens is de instandhouding van het monument periodiek bijgehouden. In 2021 werd de woning onderhouden door Cuppens en Zoon voor een bedrag van €2.763,14. In de werkomschrijving van Annemarie van de Beek in 2024 bleek dat de toegangsdeuren van de ruimte links en het lood op het dak niet meer aanwezig waren, maar dat het voor de rest in redelijke staat was. De herbouwwaarde in 2024 werd geschat op €264.875 en er is een begrotingsmodel gemaakt voor de jaartallen 2025-2030 met de geschatte periodieke onderhoudskosten.

Oosterse Herberg (Karavanserai): Monumentnummer 523615

Inleiding

De Oosterse Herberg, gebouwd in opdracht van de Heilig-Land-Stichting in 1923 door P. Gerrits, is een uniek monument dat het oosterse leven van Christus representeert. Gelegen in Heilig Landstichting, Gelderland, maakt het deel uit van het thema “openbaar leven van Christus” binnen het complex van de Heilig-Land-Stichting.

Omschrijving

De Oosterse Herberg is een rechthoekig gebouw met één of twee bouwlagen rondom een groot binnenplein. De naar binnen gekeerde opzet, met grotendeels blinde gevels en steunberen, kenmerkt de architectuur. Natuursteen en pleisterwerk worden gecombineerd in de gevels, terwijl het interieur een eenvoudige, functionele indeling heeft met kleine nissen voor olielampjes en houten palen die het plafond ondersteunen.

Waardering

Dit monument wordt gewaardeerd vanwege zijn architectuurhistorische, stedenbouwkundige en cultuurhistorische waarde. Als onderdeel van de Heilig-Land-Stichting vertegenwoordigt het een bijzondere uitdrukking van religieuze ontwikkeling en draagt het bij aan het begrip van culturele diversiteit en architecturale geschiedenis.

Sterke punten

1. Architectuurhistorische waarde: De Oosterse Herberg is een essentieel onderdeel van een verzameling gebouwen en objecten in oosterse stijl, ontworpen door P. Gerrits, en vertegenwoordigt een curiosum binnen de landelijke architectuurgeschiedenis.

2. Cultuurhistorische betekenis: Als onderdeel van de Heilig-Land-Stichting draagt de herberg bij aan het begrip van religieuze ontwikkelingen en symboliseert het een belangrijk aspect van het openbare leven van Christus.

Zwakke punten

1. Beperkte toegankelijkheid: De gesloten buitengevels en de naar binnen gerichte opzet van het gebouw kunnen bezoekers beperken in hun ervaring en begrip van de architecturale en historische betekenis van de herberg.
2. Onderhoudsbehoeften: net als andere historische structuren heeft de Oosterse Herberg regelmatig onderhoud nodig om de integriteit van het monument te behouden en mogelijke schade te voorkomen.

Restauratie

2010 en 2012 zijn alle monumenten op het park gerestaureerd. Voor de Oosterse Herberg is een begroting opgesteld door Tak Architecten van €155.206,50. Vervolgens is de instandhouding van het monument periodiek bijgehouden. Ook werd er een instandhoudingsplan opgezet voor de jaren 2017-2022. In 2021 werd de herberg onderhouden door Cuppens en Zoon voor €9.995,81. In de werkomschrijving van Annemarie van der Beek uit 2024 is opgenomen dat de deuren, kozijnen en pleisterwerk in goede staat verkeerden, maar dat de dakbedekking en het schilderwerk matig waren. Ook is er een begrotingsmodel opgesteld voor de jaartallen 2025-2030 voor in totaal €34.253. De geschatte herbouwwaarde in 2024 is €884.682.

Romeins Aquaduct

Inleiding

Het Romeins Aquaduct bij Nijmegen is een historisch en technisch meesterwerk uit de Romeinse tijd dat diende om duizenden soldaten, hun families en de lokale bevolking dagelijks te voorzien van schoon drinkwater. Deze ingenieuze constructie leverde water aan fonteinen en badhuizen, en speelde een essentiële rol in het dagelijks leven van de inwoners van *Novio Magus* (het moderne Nijmegen). De restanten van dit aquaduct bevinden zich op het terrein van Landschapspark Heilig Landstichting, dat in 2007 tot UNESCO Werelderfgoed is verklaard.

Omschrijving

Het Romeins Aquaduct, verondersteld te liggen tussen Groesbeek en Nijmegen, bestreek een gebied dat cruciaal was voor de waterbevoorrading van de Romeinse nederzetting. De zichtbare grondwerken in het landschap tussen Nijmegen, de Heilig Landstichting en Berg en Dal zijn in 2012 geregistreerd als rijksmonument, in 2021 genomineerd en in 2023 bepaald als Unesco werelderfgoed. Mogelijke resten van de watergoot zijn ontdekt in een bouwput in juni 2020, wat nader onderzoek vereist.

Het aquaduct, naar schatting vijf kilometer lang, vervoerde water vanaf de Oude Kleefsebaan bij Berg en Dal naar de legioenplaats van het tiende legioen op de Hunnerberg in Nijmegen. Met een vrijwel constant verval van 0,2% was het ontwerptechnisch geavanceerd voor zijn tijd. De constructie bestond voornamelijk uit hout en aarde, inclusief een houten goot waar het water doorheen liep. Hoewel de

houten goot niet is teruggevonden, getuigen de aangelegde dalen en dammen van de immense arbeid die de Romeinen hebben verricht om het water naar zijn bestemming te leiden.

Waardering
Het Romeins Aquaduct wordt gewaardeerd vanwege zijn historische, technische en culturele betekenis. Als cruciaal onderdeel van de waterinfrastructuur in de Romeinse tijd heeft het aquaduct een blijvende impact gehad op de lokale gemeenschap en vertegenwoordigt het een belangrijk aspect van het Romeinse culturele erfgoed.

Sterke punten
1. Technisch meesterwerk: Het Romeins Aquaduct getuigt van de geavanceerde technische kennis en vaardigheden van de Romeinen, met een slim ontwerp dat een constante watertoevoer mogelijk maakte over een lange afstand.
2. Culturele betekenis: Als UNESCO Werelderfgoed vertegenwoordigt het aquaduct een belangrijk stukje geschiedenis en cultureel erfgoed, dat zowel lokaal als internationaal wordt gewaardeerd en erkend.

Zwakke punten
1. Verborgen restanten: Hoewel er grondwerken zijn geïdentificeerd, blijven de exacte locatie en omvang van het aquaduct grotendeels onbekend, wat de interpretatie en het behoud bemoeilijkt.
2. Vergankelijkheid van materialen: Het ontbreken van de houten goot en andere organische materialen bemoeilijkt de archeologische reconstructie en het behoud van het aquaduct.
3. De dam die in de het aquaduct is gebouwd om een parktreintje de goot te laten oversteken doet afbreuk aan de oorspronkelijkheid.

Ambitie: verwijderen van de dam, creëren van ander oversteekpunt en herstel van de situatie zoals oorspronkelijk gegraven.
Ambitie: voortdurende archeologisch onderzoek; dit helpt bij het lokaliseren, documenteren en beschermen van de restanten tegen verdere degradatie.
Samenwerking met lokale autoriteiten en erfgoedorganisaties via het Unesco Werelderfgoed project om bewustwording te vergroten en middelen te mobiliseren voor het behoud en de presentatie van het aquaduct.

Paleis van Pilatus: Monumentnummer 523620

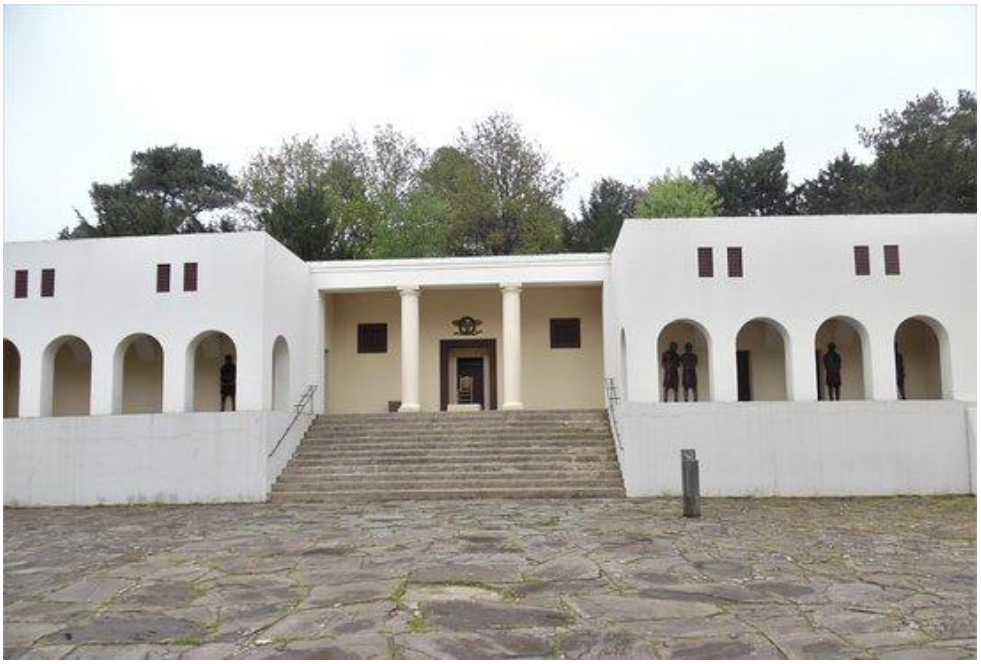

Inleiding

Het Paleis van Pilatus, samen met de aangrenzende bebouwing en het Oosterse Straatje met een beeld van een slapende vrouw, vormt een intrigerend onderdeel van de Heilig-Land Stichting, gebouwd tussen de jaren 1930-1940 naar een ontwerp van Piet Gerrits. Deze gebouwen zijn gewijd aan het thema van de "lijdensweg van Christus" en bevinden zich aan de noordoostelijke rand van het museumterrein. Het paleis, bedoeld om de eerste statie van de veroordeling van Christus te visualiseren, vertoont een opvallende mix van architectonische stijlen.

Omschrijving

Het Paleis van Pilatus is opgetrokken op een U-vormige plattegrond en heeft één bouwlaag onder een plat dak. Het monumentale gebouw, witgepleisterd en verfraaid met oranje en rode accenten, staat op een podium met een monumentale trap tussen beide zijvleugels. De voor- en achtergevels zijn symmetrisch ingedeeld, met een imposante ingang en Romeinse motieven in de raamvullingen. De galerijen van de zijvleugels zijn voorzien van rondboogarcaden en polychrome beschilderde Romeinse soldaten in hoogreliëf. Het Oosters Straatje met een beeld van een slapende vrouw en de aangrenzende Romeinse Straat, met zijn winkels en woonhuizen, biedt een levendige aanvulling op het paleis en vormt een sfeervol decor

Waardering
Het Paleis van Pilatus, met zijn voorplein en Oosterse Straatje, wordt gewaardeerd vanwege zijn architectuur- en kunsthistorische betekenis als onderdeel van een verzameling gebouwen in oosterse stijl. Het complex is van stedenbouwkundig belang vanwege de situatie binnen de Heilig-Land Stichting, terwijl het ook cultuurhistorisch waardevol is vanwege zijn bijdrage aan de religieuze ontwikkeling.

Sterke punten
1. Architectonisch erfgoed: Het Paleis van Pilatus en het aangrenzende Oosterse straatje vertegenwoordigen een unieke mix van architecturale elementen, met een symmetrische indeling en opvallende kleuraccenten die de aandacht trekken.
2. Historische betekenis: Als onderdeel van de Heilig-Land Stichting dragen deze gebouwen bij aan het begrip van de religieuze en culturele geschiedenis, en bieden ze bezoekers een authentieke ervaring van het leven in de oudheid.

Zwakke punten
1. Afwijking van het oorspronkelijke ontwerp: Het Paleis van Pilatus wijkt af van het oorspronkelijke ontwerp van Piet Gerrits, wat vragen oproept over de redenen achter deze veranderingen en de historische nauwkeurigheid van de reconstructie.
2. Twijfelachtige historische accuraatheid: Hoewel het paleis een sfeerbeeld geeft van een Romeins stadsplein, zijn er twijfels over de historische betrouwbaarheid van sommige aspecten, zoals de exacte locatie van de veroordeling van Christus.

Restauratie
2010 en 2012 zijn alle monumenten op het park gerestaureerd. Voor het Paleis van Pilates is een begroting opgesteld door Tak Architecten van €617.513,76. Vervolgens is de instandhouding van het monument periodiek bijgehouden. In 2016 is er een instandhoudingsplan opgesteld waarin alle aspecten werden beoordeeld. Hieruit is naar voren gekomen dat de staat van het monument redelijk is, maar dat het schilderen en herstellen van hout wel periodiek moet gebeuren. Ook werd er een instandhoudingsplan opgezet voor de jaren 2017-2022. In de werkomschrijving van Annemariek van der Beek in 2024 kwam naar voren dat enkele vensters waren aangetast, dat het pleisterwerk is vervuild en dat het schilderwerk zich in redelijke staat bevindt. De geschatte herbouwwaarde in 2024 is €1.451.515.

Sanhedrin: Monumentnummer 523619

Inleiding

Het Sanhedrin, het hoogste bestuurs- en gerechtelijk college voor Joden in Judea, is een opmerkelijk monument dat in 1940 is gebouwd in opdracht van de Heilig-Land-Stichting. Ontworpen door P. Gerrits, illustreert dit gebouw de gebeurtenissen die verband houden met de veroordeling van Christus. Het bevindt zich in het noordelijke deel van het museumterrein en is verbonden met het thema "openbare leven van Christus".

Omschrijving

Het Sanhedrin is een blokvormig gebouw op een samengesteld grondplan, met één en twee bouwlagen rondom een binnenhof. De buitenmuren zijn wit gepleisterd en tonen slechts enkele vensters van verschillende formaten. De binnenhof is betegeld en omgeven door een booggalerij. Binnen bevinden zich drie beeldengroepen die de leden van de Hoge Raad en andere personages uitbeelden, allemaal polychroom beschilderd.

Waardering

Het Sanhedrin wordt gewaardeerd vanwege zijn architectuur- en kunsthistorische betekenis als onderdeel van een verzameling Bijbelse gebouwen en objecten in oosterse stijl. Het heeft stedenbouwkundige waarde vanwege de landschappelijke schoonheid en is van cultuurhistorisch belang als uitdrukking van religieuze ontwikkelingen.

Sterke punten
1. Architectonische en kunsthistorische waarde: Het Sanhedrin vertegenwoordigt een uniek stuk erfgoed met zijn bijzondere architectuur en kunstzinnige details, en draagt bij aan het oeuvre van P. Gerrits.
2. Cultuurhistorische betekenis: Als onderdeel van het complex van de Heilig-Land-Stichting biedt het Sanhedrin een zeldzame en waardevolle kijk op religieuze ontwikkelingen en tradities.

Zwakke punten
1. Afwijking van historisch model: Het Sanhedrin is gebouwd zonder historisch model als referentie, waardoor de historische nauwkeurigheid van sommige elementen in twijfel kan worden getrokken.
2. Onvolledige bescherming: Een flankerende zaal aan de linkerzijde van het Sanhedrin valt buiten de bescherming, wat de integriteit van het monument mogelijk kan aantasten.

Restauratie
De Sanhedrin is in 2007 is een begroting op gesteld van een restauratie door Tak Architecten voor een bedrag van €246.942,23. In 2010 en 2012 zijn alle monumenten op het park gerestaureerd. Voor de Sanhedrin is een begroting opgesteld door Tak Architecten van €411.552,76. Vervolgens is de instandhouding van het monument periodiek bijgehouden. Ook werd er een instandhoudingsplan opgezet voor de jaren 2017-2022. In 2021 is het monument onderhouden door Cuppens en Zn voor een bedrag van €11.501,05.

Bedoeïenentent: Monumentnummer 527968

Inleiding

De Bedoeïenentent, ontworpen als de tent van Abraham, is een intrigerend monument binnen het complex van de Heilig-Land-Stichting. Dit unieke ontwerp, mogelijk van de hand van P. Gerrits, biedt een tastbare link naar de religieuze geschiedenis en tradities.

Omschrijving

De tent van Abraham is op traditionele wijze opgesteld, gemaakt van hout, stof en touw. Vanwege zijn aard wordt de tent regelmatig vernieuwd en wordt hij in de winter opgeslagen.

Waardering

De Tent van Abraham wordt gewaardeerd vanwege verschillende aspecten:
- Cultuurhistorische waarde: Als essentieel onderdeel van het complex van de Heilig-Land-Stichting vertegenwoordigt de tent een zeldzame uitdrukking van religieuze ontwikkelingen en symboliseert het idee achter de Heilig Landstichting.
- Architectuurhistorische waarde: De tent maakt deel uit van een verzameling gebouwen en objecten in oosterse stijl binnen het complex, wat bijdraagt aan de architectuurhistorische betekenis ervan.
- Stedenbouwkundige waarde: Het object draagt bij aan het cultuur- en architectuurhistorisch belang van het complex en heeft een bijzondere betekenis vanwege zijn landschappelijke situatie en relatie tot de omgeving.

Sterke punten

1. Cultureel erfgoed: De Bedoeïenentent vertegenwoordigt een waardevol stuk cultureel erfgoed, dat een belangrijke rol speelt binnen het religieuze en historische landschap van de Heilig-Land-Stichting.
2. Symbolische betekenis: Als tent van Abraham belichaamt dit monument een eeuwenoude traditie en spirituele verbondenheid met de Bijbelse geschiedenis.

Zwakke punten

1. Onderhoudsbehoeften: Vanwege de aard van het materiaal en de regelmatige vernieuwing, kan het onderhoud van de tent een uitdaging vormen om de integriteit en duurzaamheid ervan te behouden.
2. Seizoensgebondenheid: Het feit dat de tent in de winter wordt opgeslagen, kan de toegankelijkheid voor bezoekers beperken en de zichtbaarheid van het monument verminderen.

Restauratie

2010 en 2012 zijn alle monumenten op het park gerestaureerd. Vervolgens is de instandhouding van het monument periodiek bijgehouden. Verder is er weinig bekend over de restauraties aan dit monument.

Wijnpersen: Monumentnummer 523617

Inleiding

De Wijnpersen, hoogstwaarschijnlijk tussen 1920 en 1940 gebouwd door P. Gerrits in opdracht van de Heilig-Land-Stichting, vormen een intrigerend onderdeel van het ensemble. Deze objecten, gelegen in het oostelijke deel van het museumterrein, maken deel uit van het brede thema “openbare leven van Christus”.

Omschrijving

De twee identieke Wijnpersen zijn van beton en ingegraven in een helling. Elke pers bestaat uit twee grote en twee kleine bakken. Druiven kunnen in de bovenste grote bak worden geperst door er met blote voeten in rond te lopen, waarna het sap door kleine openingen naar de lagergelegen bakken stroomt. Mogelijk heeft er een loofhut gestaan op de bovenste bak.

Waardering

De Wijnpersen uit de periode 1920-1940 worden gewaardeerd vanwege verschillende redenen:

- Cultuurhistorische waarde: Als essentiële onderdelen van de Bijbelse geschiedenis vertegenwoordigen de persen een zeldzame uitdrukking van religieuze ontwikkelingen en zijn ze van bijzonder belang voor het oeuvre van beeldend kunstenaar P. Gerrits.
- Stedenbouwkundige waarde: Binnen het complex van de Heilig-Land-Stichting dragen de persen bij aan het cultuur- en architectuurhistorische belang. Hun situatie is verbonden met de aanleg van het complex en de opbouw van de rondgang over het terrein.

Sterke punten

1. Cultureel belang: Als onderdeel van een verzameling gebouwen en objecten in oosterse stijl vertegenwoordigen de Wijnpersen een waardevolle historische en religieuze erfenis.
2. Symboliek: De functionaliteit van de persen, in combinatie met hun plaatsing binnen het thema “openbare leven van Christus”, biedt een diepgaande symbolische betekenis die bezoekers kan aanspreken.

Zwakke punten

1. Verwaarloosde staat: Anno 1998 verkeerden de persen in een verwaarloosde staat, wat hun integriteit en esthetische waarde kan aantasten.
2. Beperkte toegankelijkheid: Mogelijke beperkingen in de toegang tot de persen kunnen de ervaring van bezoekers verminderen en hun waardering voor het monument beïnvloeden.

Restauratie

2010 en 2012 zijn alle monumenten op het park gerestaureerd. Voor de Wijnpersen is een begroting opgesteld door Tak Architecten van €26.233,76. Vervolgens is de instandhouding van het monument periodiek bijgehouden. Ook werd er een instandhoudingsplan opgezet voor de jaren 2017-2022.

Monumenten Begraaf- en Gedenkpark Heilig Land

Stadspoort: Monumentnummer 523621

Inleiding

De Stadspoort, samen met de Achtste Statie, vormt een integrerend onderdeel van het Heilig-Land-Stichting complex, gelegen in Heilig Landstichting, Gelderland. De Stadspoort, opgetrokken rond 1920 en mogelijk ontworpen door P. Gerrits, diende oorspronkelijk als onderdeel van een devotiepark. Later werd de Achtste Statie, een kunststenen reliëf, toegevoegd door dezelfde kunstenaar. Het geheel maakt deel uit van het thema “Lijdensweg van Christus”.

Omschrijving

De Stadspoort is opgebouwd in oosterse stijl met bakstenen gevels, wit gepleisterd en voorzien van schijnvoegen. De gevels zijn bekroond met kantelen en schietsleuven. De poort heeft doorgangen aan beide zijden, afgesloten met opgeklampte deuren. Boven de doorgang aan de voorzijde bevindt zich een mezenkooi, terwijl de achterwand een nis bevat voor urnen, voorheen voorzien van een mozaïekvoorstelling van de zevende statie. De Achtste Statie is een samenstel van vier kunststenen reliëfs, waarop de ontmoeting van Christus met de wenende vrouwen wordt afgebeeld, geflankeerd door Simon van Cyrene.

Waardering

De Stadspoort en de Achtste Statie worden gewaardeerd om verschillende redenen:
- Architectuur- en kunsthistorische waarde: Als essentiële onderdelen van het Heilig-Land-Stichting complex vertegenwoordigen ze een verzameling gebouwen en objecten

in oosterse stijl. Ze zijn ook van bijzonder belang voor het oeuvre van beeldend kunstenaar P. Gerrits en vormen curiosa binnen de landelijke architectuur- en kunstgeschiedenis.
- Stedenbouwkundige waarde: Deze monumenten dragen bij aan de cultuur- en architectuurhistorische waarde van het Heilig-Land-Stichting complex. Hun landschappelijke situering is van bijzondere betekenis, verbonden met de opbouw van de rondgang over het terrein.
- Cultuurhistorische waarde: Als onderdelen van het Heilig-Land-Stichting complex vertegenwoordigen ze een zeldzame uitdrukking van religieuze ontwikkeling, met name binnen de context van een devotiepark.

Sterke punten
1. Historische betekenis: De Stadspoort en de Achtste Statie zijn van onschatbare waarde voor het begrip van religieuze tradities en de geschiedenis van devotieparken.
2. Architecturale uniciteit: Hun oosterse ontwerp en bijzondere detaillering maken ze uniek binnen het Nederlandse architecturale landschap.

Zwakke punten
1. Veroudering: Door de tand des tijds kunnen deze monumenten structurele achteruitgang vertonen, wat onderhoud en restauratie vereist.
2. Beperkte toegankelijkheid: Als onderdeel van een begraafplaats kunnen de monumenten beperkt toegankelijk zijn voor het publiek, wat hun educatieve en culturele waarde kan belemmeren.

Restauratie
2010 en 2012 zijn alle monumenten op het park gerestaureerd. Voor de Stadspoort is een begroting opgesteld door Tak Architecten van €106.485,27. Vervolgens is de instandhouding van het monument periodiek bijgehouden. Ook werd er een instandhoudingsplan opgezet voor de jaren 2017-2022. In 2021 is het monument onderhouden door Van Tienen aannemersbedrijf voor een bedrag van €1.687. De geschatte herbouwwaarde in 2024 is €211.900.

Kruisberg/Calvarieberg: Monumentnummer 523622

Inleiding

De Kruisberg, gelegen in Heilig Landstichting, Gelderland, is een kunstmatig opgeworpen heuvel met een crypte en drie mozaïekvoorstellingen, gebouwd in opdracht van de Heilig-Land-Stichting in 1915. Deze monumentale heuvel symboliseert de Golgotha, de heuvel waarop Christus werd gekruisigd, en vormt een integraal onderdeel van het thema "lijdensweg van Christus" binnen het complex van de Heilig-Land-Stichting.

Omschrijving

De Kruisberg, opgetrokken in beton, heeft een onregelmatig grondplan met een oplopende helling aan de noordzijde die leidt naar een groot houten kruis op de top. Langs deze hellingbaan zijn mozaïekvoorstellingen van de tiende, elfde en dertiende statie ingebed. De crypte, toegankelijk via een portiek met colonnade, heeft een kruisvormig grondplan en bevat graven in rijen van zes, zes lagen hoog.

Waardering

De Kruisberg wordt gewaardeerd om verschillende redenen:

- Architectuur- en kunsthistorische waarde: Als essentieel onderdeel van het complex Heilig-Land-Stichting, vertegenwoordigt het monument een verzameling gebouwen en objecten in oosterse stijl. Het is ook van bijzonder belang voor het oeuvre van beeldend kunstenaar P. Gerrits.

- Stedenbouwkundige waarde: De markante en landschappelijk fraaie situering van de Kruisberg draagt bij aan de cultuur- en architectuurhistorische waarde van het Heilig-Land-Stichting complex.
- Cultuurhistorische waarde: Als zeldzame uitdrukking van religieuze ontwikkeling binnen het Heilig-Land-Stichting complex, heeft de Kruisberg een bijzondere betekenis.

Sterke punten
1. Symbolische waarde: Als representatie van de Golgotha, heeft de Kruisberg een diepe spirituele betekenis die bezoekers kan inspireren en contemplatie kan bevorderen.
2. Artistieke uitvoering: De mozaïekvoorstellingen, ontworpen door P. Gerrits en uitgevoerd door een gerenommeerde firma, getuigen van vakmanschap en artistiek talent.

Zwakke punten
1. Onderhoudsbehoeften: Door de natuurlijke elementen en de tand des tijds kan de Kruisberg structurele achteruitgang vertonen, wat regelmatig onderhoud vereist.
2. Beperkte toegankelijkheid: Als onderdeel van een begraafplaats kan de Kruisberg beperkt toegankelijk zijn voor het publiek, wat de mogelijkheden voor educatie en bewustmaking kan beperken.

Restauratie
2010 en 2012 zijn alle monumenten op het park gerestaureerd. Voor de kruisberg is een begroting opgesteld door Tak Architecten van €815.204,44. Vervolgens is de instandhouding van het monument periodiek bijgehouden. Ook werd er een instandhoudingsplan opgezet voor de jaren 2017-2022. In 2016 is er opnieuw naar het monument gekeken en is gebleken dat er op verschillende plekken scheuren in het pleister- en metselwerk zitten, ontstaan door de gronddruk door het metselwerk. Dit was een eerder voorkomend probleem: in 2011 is al geconstateerd dat dit vaker gerestaureerd moest worden. Ook laat de randafwerking van het dak op sommige plekken los. De vloer is over de dwarsrichting gescheurd en zorgt voor inwatering. Op verschillende plekken groeit er mos. Het hekwerk wordt roestig en het schilderwerk moet bijgewerkt worden. Het kruis op de berg is aangetast door houtrot en moet hersteld worden. De geschatte herbouwwaarde in 2024 is €550.940.

Heilig Graf: Monument nummer 523623

Inleiding

Het Heilig Graf, gelegen in Heilig Landstichting, Gelderland, is een kunstmatig opgeworpen stenen berg die de Veertiende Statie “Jezus wordt in het graf gelegd” uitbeeldt. Dit monument, ontworpen door Piet Gerrits en voltooid tussen 1916 en 1918, vormt een integraal onderdeel van het thema “de lijdensweg van Christus” binnen het complex van de Heilig-Land-Stichting.

Omschrijving

Het Heilig Graf, opgetrokken uit beton en begroeid met planten, heeft een onregelmatig grondplan met aan de oostzijde een uitgespaard portaal. Boven het portaal zijn drie gestucte rozetten aangebracht, terwijl de achterwand een kleine ingang van de grafkapel heeft, gedeeltelijk afgesloten door een ronde wentelsteen. Een kleine stenen trap leidt naar de top van de rots, waar zich een flankerend bankje bevindt. De rotswand is voorzien van ingekraste teksten en enkele kleine openingen bieden toegang tot de grafkapel.

Waardering

Het Heilig Graf wordt gewaardeerd om verschillende redenen:

- Architectuurhistorische waarde: Als onderdeel van een verzameling Bijbelse geschiedenis ontlenende gebouwen en objecten in oosterse stijl, vertegenwoordigt het Heilig Graf een essentieel deel van het oeuvre van beeldend kunstenaar P. Gerrits.

- Stedenbouwkundige waarde: Door zijn markante en landschappelijk fraaie situering binnen het Heilig-Land-Stichting complex draagt het Heilig Graf bij aan de cultuur- en architectuurhistorische betekenis van het gebied.
- Cultuurhistorische waarde: Als zeldzame uitdrukking van religieuze ontwikkeling binnen het Heilig-Land-Stichting complex, heeft het Heilig Graf een bijzondere en betekenisvolle plaats in de geschiedenis.

Sterke punten
1. Symbolische betekenis: Als verbeelding van de Veertiende Statie, draagt het Heilig Graf een diepe spirituele betekenis die bezoekers kan inspireren en tot reflectie kan aanzetten.
2. Historische waarde: Als onderdeel van een complex met een rijke geschiedenis, draagt het Heilig Graf bij aan het behoud van cultureel erfgoed en religieuze tradities.

Zwakke punten
1. Onderhoudsbehoeften: Door de natuurlijke elementen en de tand des tijds kan het Heilig Graf structurele achteruitgang vertonen, wat regelmatig onderhoud vereist.
2. Beperkte toegankelijkheid: Als onderdeel van een begraafplaats kan het Heilig Graf beperkt toegankelijk zijn voor het publiek, wat de mogelijkheden voor educatie en bewustwording kan beperken.

Restauratie
2010 en 2012 zijn alle monumenten op het park gerestaureerd. Voor het Heilig Graf is een begroting opgesteld door Tak Architecten van €39.130,59. Vervolgens is de instandhouding van het monument periodiek bijgehouden. Voor het monument is in 2016 een instandhoudingsplan geschreven, waaruit bleek dat er scheuren waren in het pleisterwerk, en dat het schilderwerk matig was. In 2021 is er door Van Tienen een begroting gemaakt voor €6.294 aan werkzaamheden. De herbouwwaarde in 2024 is €116.545.

Vierde Statie: Monumentnummer 523625

Inleiding

De Vierde Statie “Christus ontmoet Maria op weg naar Golgota” is een monument dat in 1916 werd gecreëerd in opdracht van de Heilig-Land-Stichting. Het maakt deel uit van een serie van veertien gedenkstenen die de kruisweg van Christus door de straten van Jeruzalem symboliseren. Dit monument is ontworpen door Piet Gerrits en bevindt zich in het bos ten zuidwesten van het Sanhedrin binnen het complex van de Heilig-Land-Stichting.

Omschrijving

Het monument toont Christus, beladen met het kruis, die zijn moeder Maria ontmoet. Maria biedt haar hulp aan met een gebaar van haar handen, terwijl een Romeinse soldaat achter Christus staat. Naast Maria reageert een vrouw ontzet door in de knieën te zakken, terwijl een andere vrouw haar gezicht bedekt met haar hand. Johannes vouwt zijn handen in gebed. De figuren zijn polychroom beschilderd en hebben een vrij massieve uitstraling, met enkele vloeiende plooien in hun kleding. Achter Christus en Maria zijn drie takken met bladeren afgebeeld. Het geheel is spitsboogvormig afgesloten en wordt omlijst door een dikke muur in halfsteensverband met een topgevel.

Waardering

De Vierde Statie wordt gewaardeerd om verschillende redenen:

- Architectuur- en kunsthistorische waarde: Als onderdeel van een collectie gebouwen en objecten die zijn geïnspireerd op Bijbelse geschiedenis, vertegenwoordigt de Vierde Statie een essentieel deel van het werk van beeldend kunstenaar P. Gerrits.
- Stedenbouwkundige waarde: Het monument draagt bij aan de cultuur- en architectuurhistorische betekenis van het Heilig-Land-Stichting complex, vooral

vanwege de landschappelijk fraaie situering en de chronologische opbouw van de rondgang over het terrein.
- Cultuurhistorische waarde: Als onderdeel van het complex vertegenwoordigt de Vierde Statie een zeldzame en bijzondere uitdrukking van religieuze ontwikkeling.

Sterke punten
1. Symbolische betekenis: Het monument belichaamt een cruciaal moment in het christelijk geloof en biedt bezoekers de mogelijkheid tot spirituele reflectie.
2. Historische context: Als onderdeel van een serie van veertien gedenkstenen draagt het monument bij aan het behoud van religieuze tradities en cultureel erfgoed.

Zwakke punten
1. Onderhoudsbehoefte: Door blootstelling aan de elementen en veroudering kan het monument structurele achteruitgang vertonen, wat regelmatig onderhoud vereist.
2. Beperkte interpretatie: De betekenis van het monument kan voor sommige bezoekers mogelijk niet volledig duidelijk zijn zonder adequate educatie of interpretatie.

Restauratie
2010 en 2012 zijn alle monumenten op het park gerestaureerd. Voor de Vierde Statie is een begroting opgesteld door Tak Architecten van €26.463,39. Vervolgens is de instandhouding van het monument periodiek bijgehouden.

Negende Statie: Monumentnummer 523626

Inleiding

De Negende Statie "Christus valt de derde keer" is een monument dat tussen 1916 en 1931 is gerealiseerd op het terrein van de Heilig-Land-Stichting. Het maakt deel uit van een serie kunstmatige rotsen met mozaïekvoorstellingen die de kruisweg van Christus symboliseren. Dit specifieke monument is ontworpen door Piet Gerrits en bevindt zich naast de kruisberg op het hoogste punt van de rooms-katholieke begraafplaats.

Omschrijving

Het monument bestaat uit een betonnen rots met een afgevlakte bovenzijde. Een rechthoekig portaal aan de zuidzijde leidt naar een kleine grafkelder in de rots, terwijl aan de westzijde een nis is uitgespaard waarin een mozaïekvoorstelling is geplaatst. De voorstelling toont Christus die knielt aan de voet van de berg Golgota, terwijl Simon het kruis vasthoudt en de treurende Maria en Magdalena worden omringd door een stoet. Achter Christus jaagt een soldaat de farizeeën, Schriftgeleerden en priesters terug, terwijl op de achtergrond donkere wolken samenpakken boven de oude tempel die door de bliksem wordt getroffen.

Waardering

De Negende Statie wordt gewaardeerd om verschillende redenen:
- Architectuur- en kunsthistorische waarde: Als onderdeel van een serie Bijbelse monumenten in oosterse stijl vertegenwoordigt de Negende Statie een belangrijk aspect van het werk van beeldend kunstenaar P. Gerrits.

- Stedenbouwkundige waarde: Het monument draagt bij aan de cultuur- en architectuurhistorische betekenis van het Heilig-Land-Stichting complex, vooral vanwege de markante en landschappelijk fraaie situering.
- Cultuurhistorische waarde: Als onderdeel van het complex biedt de Negende Statie een zeldzame uitdrukking van religieuze ontwikkeling en traditie.

Sterke punten
1. Symbolische betekenis: Het monument vertegenwoordigt een cruciaal moment in het christelijk geloof en biedt bezoekers de mogelijkheid tot spirituele reflectie.
2. Artistieke waarde: De mozaïekvoorstelling en architectonische vormgeving tonen vakmanschap en artistieke expressie.

Zwakke punten
1. Onderhoudsbehoefte: Door blootstelling aan weer en veroudering kan het monument structurele schade vertonen die regelmatig onderhoud vereist.
2. Interpretatieve uitdaging: De betekenis van de voorstelling kan voor sommige bezoekers mogelijk niet volledig duidelijk zijn zonder adequate educatie of interpretatie.

Restauratie
2010 en 2012 zijn alle monumenten op het park gerestaureerd. Voor de Negende Statie is een begroting opgesteld door Tak Architecten van €5.213,35. Vervolgens is de instandhouding van het monument periodiek bijgehouden. Voor het monument is in 2016 een instandhoudingsplan geschreven, waaruit bleek dat er scheuren waren in het pleisterwerk. Verder was het monument in goede staat. De herbouwwaarde in 2024 is €63.570.

Groepering van afzonderlijke en geschakelde graftuintjes met ommuring en poortjes, aanleg zoals dodenakkers in Palestina, reliëfstenen en beelden: Monumentnummer 523633

Inleiding

De rooms-katholieke begraafplaats, gelegen in de Heilig Landstichting, vormt een intrigerend onderdeel van het complex. Aangelegd tussen 1913 en 1915 door P. Gerrits, weerspiegelt het ontwerp de typische sfeer van dodenakkers in Palestina. Met zijn onregelmatige grafvelden, slingerende paden en weelderige beplanting, draagt deze begraafplaats een unieke combinatie van architecturale en natuurlijke schoonheid.

Omschrijving

De begraafplaats, verspreid over een heuvelachtig terrein, omvat een verzameling grafmonumenten, omgeven door groenblijvende beplanting. De grafvelden zijn individueel ommuurd met mergelblokken, vaak voorzien van eenvoudige of verfraaide toegangspoorten. De grafkruisen en gedenkstenen variëren in vorm en uitvoering, met enkele opmerkelijke voorbeelden ontworpen door P. Gerrits. Binnen de begraafplaats zijn ook reliëfstenen en beelden opgesteld, die thema's uit de Bijbel weergeven.

Waardering

De begraafplaats wordt gewaardeerd om verschillende redenen:

- Architectuur-, kunst- en tuinhistorische waarde: Als onderdeel van het complex van de Heilig Landstichting, vertegenwoordigt de begraafplaats een unieke mix van architecturale, artistieke en landschappelijke elementen, ontworpen door P. Gerrits.
- Stedenbouwkundige waarde: Door zijn markante situering en integratie binnen het complex, draagt de begraafplaats bij aan de culturele en architecturale betekenis van de Heilig Landstichting.
- Cultuurhistorische waarde: Als expressie van religieuze ontwikkeling en lokale geschiedenis, heeft de begraafplaats een belangrijke funerair-historische en regionale genealogische waarde.

Sterke punten
1. Artistieke integratie: De begraafplaats combineert op harmonieuze wijze architecturale en artistieke elementen, zoals grafkruisen, gedenkstenen, reliëfstenen en beelden, wat bijdraagt aan zijn esthetische aantrekkingskracht.
2. Cultuurhistorische betekenis: Als een zeldzame uitdrukking van religieuze ontwikkeling en lokale geschiedenis, heeft de begraafplaats een onschatbare waarde voor de gemeenschap en bezoekers.

Zwakke punten
1. Onderhoudsbehoeften: Vanwege de complexiteit van de begraafplaats en de variëteit aan grafmonumenten, kunnen er uitdagingen zijn met betrekking tot het onderhoud en behoud van de site.
2. Toegankelijkheid: Mogelijk kunnen beperkingen in toegang en informatievoorziening het vermogen van het publiek om de begraafplaats volledig te waarderen beïnvloeden.

Restauratie
2010 en 2012 zijn alle monumenten op het park gerestaureerd. Voor de Begraafplaats is een begroting opgesteld door Tak Architecten van €107.080,16. Vervolgens is de instandhouding van het monument periodiek bijgehouden. In 2021 is de begraafplaats onderhouden door Van Tienen aannemersbedrijf voor €860.

Hemelvaartskoepel: Monumentnummer 523624

Inleiding

De Hemelvaartskoepel, gelegen in de Heilig Landstichting te Berg en Dal, is een opvallend architectonisch monument met een rijke geschiedenis. Gebouwd in 1916 naar een ontwerp van architect J. Stuyt, maakt deel uit van het grotere complex van de Heilig Landstichting en vervult het een belangrijke rol in het thema van de “lijdensweg van Christus”. De koepel is visueel verbonden met de nabijgelegen rooms-katholieke begraafplaats, wat de symbolische en fysieke samenhang binnen het complex versterkt.

Omschrijving

De Hemelvaartskoepel is een octogonale centraalbouw, opgetrokken in baksteen en gepleisterd, met een karakteristieke koepel. Elke zijde van de achtkantige structuur bevat een brede spitsboogvormige muuropening, ondersteund door gekoppelde zuilen met geprofileerde basementen en granieten schachten. Deze architectonische elementen creëren een indrukwekkende rondgaande spitsboogarcade, afgesloten door een brede band en een trapsgewijs uitkragende lijst op bloktanden. De gevels zijn bekroond met vlakke frontons, verbonden met de gewelfvelden van de koepel, die aan de binnenzijde oranje geschilderd zijn. De vloer van de koepel is uitgevoerd in een zwart-wit geblokt tegelpatroon.

Rondom de koepel staat een gepleisterde stenen ommuring, toegevoegd tussen 1918 en 1919. Deze lage muur heeft drie openingen, waarin ijzeren draaihekken zijn geplaatst met een kruismotief, wat de devotionele sfeer van de plek versterkt.

Waardering
De Hemelvaartskoepel heeft verschillende waardevolle aspecten:
- Architectuurhistorische waarde: De koepel is een essentieel onderdeel van een verzameling gebouwen in oosterse stijl, met een ontwerp van hoge esthetische kwaliteit door architect J. Stuyt. Het bijzondere materiaalgebruik en de harmonieuze verhoudingen maken het tot een belangrijk object binnen de landelijke architectuurgeschiedenis.
- Stedenbouwkundige waarde: Als integraal onderdeel van het complex Heilig Landstichting, draagt de koepel bij aan de nationale cultuur- en architectuurhistorische betekenis van het geheel. De landschappelijk fraaie situering en de verbinding met de chronologische opbouw van het terrein versterken de stedenbouwkundige waarde.
- Cultuurhistorische waarde: De Hemelvaartskoepel vormt een bijzondere en zeldzame uitdrukking van religieuze ontwikkeling, wat het complex tot een unieke plaats maakt binnen de cultuurhistorische context van Nederland.

Sterke punten
1. Architectonische schoonheid: De Hemelvaartskoepel heeft een indrukwekkend ontwerp met hoogwaardige esthetische kwaliteiten.
2. Historische betekenis: Het object vormt een essentieel onderdeel van een religieus en cultureel belangrijk complex.

Zwakke punten
1. Onderhoudsuitdagingen: De specifieke architectonische elementen vereisen specialistisch onderhoud en restauratie.
2. Beperkte toegankelijkheid: De afgelegen ligging kan de toegankelijkheid voor een breed publiek beperken.

Restauratie
2010 en 2012 zijn alle monumenten op het park gerestaureerd. Voor de Hemelvaartskoepel is een begroting opgesteld door Tak Architecten van €320.990,68. Vervolgens is de instandhouding van het monument periodiek bijgehouden. In 2016 is er een nieuwe beoordeling gemaakt, waarin duidelijk werd dat de muren op verschillende plekken verticaal waren gescheurd die op korte termijn gedicht moesten worden om inwatering te voorkomen. Ook moest dit met pleisterwerk bijgewerkt worden. Ook zijn de treden verouderd en spoelt er een witte uitslag uit de stenen. Het pleisterwerk en de verf hebben op sommige plekken losgelaten. Ook moet de dakbedekking gerepareerd en de goten schoongemaakt worden. In 2021 is het monument onderhouden door Van Tienen

aannemersbedrijf voor €4.597. De werkomschrijving in 2024 door Annemarie van der Beek benadrukte dat alhoewel het monument in redelijke staat was, er scheurvormingen kwamen in het voegwerk en het tegelwerk op de vloer beschadigd was. De herbouwwaarde in 2024 is €370.825.

Ambitie is om het gebouw ook bij regenachtig weer te gebruiken voor afscheids- en condoleance bijeenkomsten en diensten tijdens begrafenissen door een passende toevoeging.

Hof van Olijven: Monumentnummer 523618

Inleiding

Het Hof van Olijven, gelegen in de Heilig Landstichting te Berg en Dal, is een uniek monument met een rijke religieuze en culturele betekenis. Het werd in 1915-1916 aangelegd in opdracht van de Heilig-Land-Stichting en bevindt zich in het noordelijke gedeelte van het huidige kerkhof, gesitueerd in het zogenaamde Cedrondal. Deze locatie, bereikbaar via een stenen bruggetje over de Cedronbeek, is symbolisch belangrijk omdat het de historische en religieuze context van de olijfhof nabootst voor bezoekers die uit Jeruzalem komen.

Omschrijving

Het Hof van Olijven is ommuurd met onregelmatig gestapelde mergelstenen blokken van verschillende groottes. Bij de ingang, naast het bruggetje over de Cedronbeek, is een poort uitgespaard in de muur. Binnen deze muren bevindt zich een kunstmatig aangelegde grot met een olijfpers, een verwijzing naar de historische betekenis van de locatie. Naast de grot staat een rechthoekige grafkapel met een gepleisterde koepel en muren van mergelsteenblokken. De kapel is toegankelijk via een houten deur en fungeert als de grafkapel van de familie Brenninckmeyer.

Het interieur van de grafkapel is rijkelijk versierd met natuurstenen vloeren en muurschilderingen van P. Gerrits. De linkerwand toont de verrijzenis, waarbij een engel aan drie vrouwen het lege graf toont. Op de achterwand is de verschijning van Christus aan Maria Magdalena afgebeeld, en op de rechterwand de kruisafname, waarbij Maria de dode Christus van het kruis neemt. De koepel is beschilderd met concentrische

cirkels in diverse kleuren. Daarnaast zijn er in het hof twee kunststenen beelden te vinden: een knielende Christus in gebed en een groep van drie slapende apostelen.

Waardering
De Hof van Olijven heeft aanzienlijke architectuur- en kunsthistorische waarde. De combinatie van gebouwen en objecten in oosterse stijl, ontworpen door beeldend kunstenaar P. Gerrits, vormt een belangrijk onderdeel van het voormalige devotiepark, nu een Bijbels Openluchtmuseum. De grafkapel, met zijn bijzondere muurschilderingen, draagt verder bij aan de historische en artistieke waarde van het complex.

Van stedenbouwkundige waarde is de Hof van Olijven als essentieel onderdeel van de Heilig-Land-Stichting, dat cultuur- en architectuurhistorisch van nationaal belang is. De fraaie landschappelijke situering en de samenhang met de opbouw van het terrein versterken de waarde van deze locatie.

Op cultuurhistorisch vlak is de Hof van Olijven een bijzondere en zeldzame uitdrukking van religieuze ontwikkeling, wat het een belangrijk monument maakt binnen de Nederlandse erfgoedcontext.

Sterke punten
1. Goede staat van onderhoud, met hoogwaardige esthetische kwaliteiten van het beeldontwerp.
2. Toont een belangrijke nabootsing uit de christelijke context.

Zwakke punten
1. De locatie kan minder toegankelijk zijn voor mensen die niet bekend zijn met de Heilig Landstichting, wat de zichtbaarheid en het bereik beperkt.
2. Het verhaal moet bij de mensen bekend zijn, want er hangen geen borden met uitleg bij.

Restauratie
2010 en 2012 zijn alle monumenten op het park gerestaureerd. Voor het Hof van Olijven is een begroting opgesteld door Tak Architecten van €89.951,49. Vervolgens is de instandhouding van het monument periodiek bijgehouden.

Ambitie: regulier onderhoud in combinatie met gespecialiseerd restauratiewerk. Het periodiek onderhouden van de mergelstenen muren, de kunstmatige grot en de grafkapel helpt slijtage en verwering tegen te gaan. Daarnaast zijn beschermende maatregelen tegen schadelijke weersomstandigheden, zoals overkappingen of beschermende coatings, essentieel om de hof en de kunstwerken te beschermen.

Bergrede: Monumentnummer 523616

Inleiding

De Bergrede, gelegen in de Heilig Landstichting in Berg en Dal, Gelderland, is een historisch en kunstzinnig monument van groot belang. Het bestaat uit 11 betonnen reliëfs die tussen 1950 en 1952 zijn gemaakt door beeldend kunstenaar Piet Gerrits, evenals een steen met een zaligspreking. Dit monument maakt deel uit van het complex van de Heilig-Land-Stichting en weerspiegelt de christelijke boodschap zoals die wordt verwoord in de Bergrede volgens Matteüs. Voorheen bevond de Bergrede zich op de locatie waar het openbare leven van Jezus werd beleefd op het museumterrein.

Omschrijving

De Bergrede is opgebouwd uit een reeks reliëfs die is geplaatst in een betonnen keermuur. De reliëfs illustreren gezegden uit de Bergrede van Matteüs, met vijf verhalen uit het Oude Testament en vijf verhalen uit het Nieuwe Testament. Centraal staat de steniging van Stefanus, die de overgang tussen de twee testamenten markeert.

Aan de linkerzijde van de muur staat een motto uit het Oude Testament: "Zo uw gerechtigheid niet groter is dan die van de Schriftgeleerden en farizeeën, dan zult gij het rijk der hemelen niet binnengaan" (Mat.5, 12). De reliëfs verbeelden de volgende Bijbelse verhalen:

1. Kaïn doodt Abel
2. David en Nathan
3. Adam en Eva
4. Suzanna en de ouderlingen

5. David en Saul
6. Steniging van Stefanus
7. Penning van de weduwe
8. De man die schatten voor zichzelf verzamelde
9. De farizeeër en de tollenaar
10. De onbarmhartige dienaar
11. De barmhartige Samaritaan

Aan de rechterkant van de Bergrede bevindt zich een steen met een zaligspreking: “Zalig die wenen, want ze zullen worden getroost. Zalig die hongeren en dorsten naar de gerechtigheid, want ze zullen worden verzadigd.”

De kunstwerken zijn in een realistische en verhalende stijl uitgevoerd, kenmerkend voor het latere werk van Piet Gerrits. Deze stijl versterkt de didactische en esthetische waarde van de Bergrede. Oorspronkelijk waren er meer reliëfs en vrijstaande beelden aanwezig, waarvan sommige zijn herplaatst of verdwenen.

Waardering

De Bergrede is van aanzienlijke architectuur- en kunsthistorische waarde. Het vormt een essentieel onderdeel van de verzameling Bijbelse gebouwen en objecten in oosterse stijl, belangrijk voor het oeuvre van Piet Gerrits. De reliëfs zijn goed bewaard gebleven en vormen een opmerkelijke curiositeit binnen de landelijke architectuur- en kunstgeschiedenis.

Daarnaast heeft de Bergrede stedenbouwkundige waarde als integraal onderdeel van het Heilig Landstichting-complex, dat cultuur- en architectuurhistorisch van nationaal belang is. De situering van de objecten en de chronologische opbouw van de rondgang over het terrein dragen bij aan de bijzondere betekenis van het complex.

Op cultuurhistorisch vlak vertegenwoordigt de Bergrede een zeldzame uitdrukking van religieuze ontwikkeling, wat bijdraagt aan de bijzondere status van het monument binnen de Nederlandse erfgoedsector.

Sterke punten

1. Unieke combinatie van kunst en religie, waardoor het monument zowel esthetisch als spiritueel waardevol is.
2. Goede staat van onderhoud en behoud van de originele stijl en materialen.

Zwakke punten

1. Enkele oorspronkelijke reliëfs en beelden zijn verdwenen of herplaatst, wat de integriteit van het geheel vermindert.
2. De locatie kan minder toegankelijk zijn voor mensen die niet bekend zijn met de Heilig Landstichting, wat de zichtbaarheid en het bereik beperkt.

Restauratie
2010 en 2012 zijn alle monumenten op het park gerestaureerd. Voor de Bergrede is een begroting opgesteld door Tak Architecten van €6.357,98. Vervolgens is de instandhouding van het monument periodiek bijgehouden.

Ambitie: periodiek onderhoud in combinatie met gespecialiseerd restauratiewerk noodzakelijk om de betonnen reliëfs en keermuur te behouden. Overwegen om beschermende maatregelen te nemen tegen weersomstandigheden zoals regen en zonneschade om de reliëfs in goede staat te houden.

Graf van Piet Gerrits: Monumentnummer 527966

Inleiding

Het Graf van Piet Gerrits, gelegen in de Heilig Landstichting in de gemeente Berg en Dal, provincie Gelderland, is een rijksmonument dat een belangrijke plaats inneemt binnen de Nederlandse cultuur- en architectuurgeschiedenis. Piet Gerrits (1878-1957) was een prominente kunstenaar wiens werk een integraal onderdeel vormt van het Heilig-Land-Stichting complex. Het graf, dat ook meerdere familieleden van Gerrits herbergt, is ontworpen door de kunstenaar zelf en staat symbool voor zijn artistieke nalatenschap.

Omschrijving

Het graf van Piet Gerrits bestaat uit een laag muurtje met daarin een grafsteen die een reliëf bevat. Dit reliëf toont een afbeelding van Jezus, palmtakken en een knielende vrouw, wat de religieuze symboliek van Gerrits' werk benadrukt. Naast het reliëf is een gemetseld kalkstenen muurtje te vinden met een inscriptie die de namen van Piet Gerrits en enkele van zijn familieleden vermeldt: Francisca J.M. Weyers en Gerardina A.M. Weyers.

Het graf is gesitueerd op de begraafplaats ten noorden van het Heilig Graf, een locatie die de religieuze en esthetische betekenis van het monument versterkt. Het ontwerp en de plaatsing van het graf vormen een harmonieus geheel binnen de architecturale stijl van de Heilig Landstichting.

Waardering

Het graf van Piet Gerrits wordt gewaardeerd om verschillende redenen:
- Architectuur- en kunsthistorische waarde: Het graf is een essentieel onderdeel van de verzameling gebouwen en objecten in oosterse stijl binnen het Heilig-Land-Stichting

complex. Het ontwerp valt op door de hoogwaardige esthetische kwaliteiten en is representatief voor het oeuvre van Piet Gerrits, die veel van zijn werk in opdracht van de Heilig-Land-Stichting heeft gemaakt.
- Stedenbouwkundige waarde: Het graf is een essentieel onderdeel van het Heilig-Land-Stichting complex, dat cultuur- en architectuurhistorisch van nationaal belang is. De situering op de begraafplaats draagt bij aan de bijzondere betekenis van het complex als geheel.
- Cultuurhistorische waarde: Het graf vormt een bijzondere en zeldzame uitdrukking van een religieuze ontwikkeling. Het heeft een grote historische waarde als laatste rustplaats van Piet Gerrits, een van de voornaamste scheppers van de Heilig-Land-Stichting, en bezit tevens funerair-historische en genealogische waarde.

Sterke punten
1. Hoogwaardige esthetische kwaliteiten van het grafontwerp, representatief voor het oeuvre van Piet Gerrits.
2. Belangrijke cultuurhistorische waarde als graf van een van de oprichters van de Heilig-Land-Stichting.

Zwakke punten
1. De aanwezigheid van het graf op een relatief afgelegen locatie kan de toegankelijkheid voor bezoekers beperken.
2. Mogelijk beperkte publieke kennis en waardering van het specifieke belang van dit graf binnen het bredere complex.

Restauratie
Weinig over restauratie van het monument gevonden, waarschijnlijk omdat het hierbij gaat om een familiegraf.

Overige Monumenten rond de beide parken

Vm Administratorwoning / Winkelhuis Jerusalem: Monumentnummer 527967

Inleiding

De voormalige Administratorwoning, ook bekend als Winkelhuis Jerusalem, en het aangebouwde Restaurant zijn twee historische gebouwen binnen het complex van Heilig Landstichting, gebouwd respectievelijk in 1916 en 1936. Deze monumenten zijn ontworpen door architect J. Stuyt en vormen een integraal onderdeel van het erfgoed van Heilig Landstichting, gelegen aan de Mgr. Suyslaan. De Administratorwoning, oorspronkelijk bedoeld als woning met een winkelfunctie, werd later uitgebreid tot een restaurant.

Omschrijving

De gebouwen bestaan uit twee bouwlagen met platte daken en zijn samengesteld uit verschillende bouwmassa's. Het hogere deel van de Administratorwoning, direct bij de voormalige ingang, heeft een muur met een poortdoorgang. De gevels tonen een opmerkelijke mix van rondbogen en rechtgesloten vensters en deuren, met gedetailleerde houten kozijnen en enkelruits ramen. Het interieur van het gebouw heeft enkele originele kenmerken behouden, waaronder een eenvoudige zwart/wit terrazzovloer.

Waardering

De voormalige Administratorwoning en het aangebouwde Restaurant worden gewaardeerd om verschillende redenen:

- Architectuurhistorische waarde: Deze gebouwen vormen een essentieel onderdeel van de collectie gebouwen en objecten in oosterse stijl binnen het Heilig-Land-Stichting

complex. De opmerkelijke vormgeving, bijzonder materiaalgebruik en zorgvuldige detaillering getuigen van hoogwaardig architectonisch vakmanschap.
- Stedenbouwkundige waarde: Gelegen in de as van de Mgr. Suyslaan, dragen deze gebouwen bij aan de cultuur- en architectuurhistorische waarde van het complex. Hun voormalige functie als woning-winkel en restaurant, samen met hun landschappelijk fraaie situering, maken ze van bijzonder belang voor het erfgoed.
- Cultuurhistorische waarde: Als essentiële onderdelen van het Heilig-Land-Stichting complex, vertegenwoordigen deze gebouwen een zeldzame uitdrukking van religieuze ontwikkeling en zijn ze van onschatbare waarde voor het behoud van historisch erfgoed.

Sterke punten
1. Architectonisch vakmanschap: De gebouwen tonen hoogwaardig ontwerp en vakmanschap, met opmerkelijke esthetische kenmerken zoals platte daken en gedetailleerde gevels.
2. Historische betekenis: Hun voormalige functie als woning-winkel en restaurant, samen met hun locatie aan de Mgr. Suyslaan, dragen bij aan hun culturele en historische waarde.

Zwakke punten
1. Mogelijke onderhoudsbehoeften: Door veroudering kunnen de gebouwen onderhevig zijn aan structurele achteruitgang en esthetische veranderingen.
2. Beperkte toegankelijkheid: Als particulier bezit kunnen de gebouwen beperkte toegang hebben voor het publiek, waardoor de mogelijkheid tot culturele en educatieve activiteiten beperkt kan zijn.

Restauratie
2010 en 2012 zijn alle monumenten op het park gerestaureerd. Ook werd er een instandhoudingsplan opgezet voor de jaren 2017-2022.

Ambitie: vergroten van toegang door dubbele deuren aan te brengen ; kwaliteitsverbetering voor het houden van condoleance- en afscheidsbijeenkomsten bij begrafenissen

Stella Matutina: Monumentnummer 523630

Inleiding
Het voormalige klooster “Stella Matutina”, gebouwd tussen 1922-1923 in opdracht van de Heilig-Land-Stichting voor de Paters Montfortanen, is een kenmerkend monument binnen het complex van de Heilig-Land-Stichting. Het klooster, ontworpen door architect J. Stuyt, diende als residentie voor de paters en als locatie voor de ontvangst van bezoekers van het terrein. Tegenwoordig fungeert het als kantoorgebouw.

Omschrijving
Het klooster is een gedeeltelijk onderkelderd pand van één en twee bouwlagen met platte daken op een rechthoekig grondplan. De gevels zijn opvallend door hun kruisverband metselwerk en witgepleisterde trasraam. Op de tweede bouwlaag zijn Jeruzalemkruisen afgebeeld op witte tegeltjes boven de vensters. Het interieur, sober maar functioneel, bestaat uit een middengang met kamers aan weerszijden, en bevat enkele originele elementen zoals marmeren schoorsteenmantels en houten lambrisering.

Waardering
Het voormalige klooster “Stella Matutina” wordt gewaardeerd om verschillende redenen:
- Architectuurhistorische waarde: Het klooster is een essentieel onderdeel van het complex van de Heilig-Land-Stichting, gekenmerkt door hoogwaardige esthetische kwaliteiten in ontwerp en materiaalgebruik, ontworpen door architect J. Stuyt.

- Stedenbouwkundige waarde: Als onderdeel van het complex draagt het bij aan de cultuur- en architectuurhistorische betekenis van de Heilig-Land-Stichting, met name door de landschappelijk fraaie situering en de opbouw van de rondgang over het terrein.
- Cultuurhistorische waarde: Het klooster vertegenwoordigt een zeldzame uitdrukking van religieuze ontwikkeling binnen het complex van de Heilig-Land-Stichting.

Sterke punten
1. Architectonische integriteit: Het klooster behoudt zijn oorspronkelijke architectonische kenmerken, waardoor het een waardevol historisch en artistiek monument blijft.
2. Landschappelijke integratie: De situering van het klooster binnen het terrein van de Heilig-Land-Stichting draagt bij aan de charme en de historische context van het monument.

Zwakke punten
1. Onderhoudsbehoeften: Vanwege de ouderdom van het gebouw kunnen er onderhoudsproblemen ontstaan, zoals veroudering van materialen en structurele gebreken die aandacht vereisen.
2. Beperkte toegankelijkheid: Als kantoorgebouw van het Bijbels Openluchtmuseum kan de toegang tot het klooster beperkt zijn voor het grote publiek, wat de mogelijkheden voor educatie en publieke betrokkenheid kan beperken.

Restauratie
2010 en 2012 zijn alle monumenten op het park gerestaureerd. Vervolgens is de instandhouding van het monument periodiek bijgehouden. In 2019 vond er een bouwkundige inspectie van het monument plaats, die in 2023 door Annemarie van der Beek is aangevuld. Er is toen geen nieuw rapport geschreven omdat de onderhoudstoestand bijna gelijk is gebleven. Hieruit bleek dat de staat van het monument redelijk is, maar dat het schilderwerk matig was en er scheuringen begonnen te ontstaan. Er is een standaard begrotingsmodel voor 2025-230 opgezet van totaal €49.328.
In 2023/2024 is het monument ten behoeve van verhuur als eigentijdse kantoorruimte verduurzaamd met een investering van €150.000. en aan de binnenzijde gerestaureerd waarbij alle oorspronkelijke elementen behouden c.q. teruggebracht zijn (investering door huurder en onbekend). Het klooster is na oplevering getaxeerd. De geschatte marktwaarde bedraagt €1.140.000 mio. De herbouwwaarde is voorafgaande aan verduurzaming en restauratie geschat op €1.419.730.

Transformatorhuisje: monumentnummer 523629

Inleiding

Het transformatorhuisje, gelegen op de hoek van de Profetenlaan en de Mgr. Suyslaan in de Heilig Landstichting, gemeente Berg en Dal, provincie Gelderland, is een rijksmonument sinds 23 februari 2004. Dit markante gebouwtje, ontworpen in 1915 door Jan Stuyt op basis van een standaardontwerp van G. Versteeg sr., werd gebouwd in 1916. Het transformatorhuisje is een onderdeel van het complex van de Heilig Landstichting en past qua stijl en ontwerp perfect bij de overige gebouwen van het complex.

Omschrijving

Het transformatorhuisje heeft een rechthoekige vorm en bestaat uit één bouwlaag. Het is opgetrokken in baksteen, gepleisterd en wit gesausd, met een ver overstekend plat dak bedekt met bitumen. Het dak rust op getrapte houten consoles. Het huisje heeft hoeklisenen en een zwart geteerd trasraam met ventilatieroostertjes. De stalen deur in de voorgevel wordt geflankeerd door een tegeltableau met de tekst "Provinciale electriciteitswerken" en een gestileerd blauw-geel provinciewapen.

Het exterieur van het transformatorhuisje valt op door de esthetische kwaliteiten, zoals de witte bepleistering, het tegelfries en de zwart geteerde architraaflijst boven de deur. De linker zijgevel is blind uitgevoerd, terwijl de achtergevel twee dichtgemetselde ventilatieopeningen in het fries heeft. De rechter zijgevel heeft een lage aanbouw met een dubbele stalen deur. Het interieur is niet bekeken, maar de oorspronkelijke installatie is waarschijnlijk aangepast of vervangen door een moderne installatie.

Waardering
- Architectuurhistorische Waarde: Het huisje is een essentieel onderdeel van de Heilig Landstichting, ontworpen door Jan Stuyt in een stijl die afwijkt van de gebruikelijke ontwerpen voor transformatorhuisjes uit die tijd. Het past stilistisch bij de overige gebouwen van de Heilig Landstichting en vormt een unieke en goed bewaard gebleven uitdrukking van de oosterse stijl die in het complex is toegepast.
- Stedenbouwkundige Waarde: Het transformatorhuisje heeft een prominente ligging op de hoek van de Profetenlaan en de Mgr. Suyslaan en vormt een belangrijk onderdeel van het stedenbouwkundige ensemble van de Heilig Landstichting.
- Cultuurhistorische Waarde: Het transformatorhuisje is een belangrijke herinnering aan de elektrificatie van de gemeente Groesbeek en vormt een goed voorbeeld van de ontwikkeling van transformatorhuisjes in de eerste decennia van de twintigste eeuw. Het huisje maakt deel uit van de geschiedenis van de Heilig Landstichting en is verbonden met zowel religieuze als technische ontwikkelingen.

Sterke punten
1. Unieke architectuur die past bij de overige gebouwen van de Heilig Landstichting.
2. Hoge cultuurhistorische waarde als symbool van de elektrificatie van Groesbeek.

Zwakke punten
1. Mogelijk moeilijk te onderhouden vanwege de specifieke architectonische details en materialen.
2. Het interieur is waarschijnlijk aangepast, wat de oorspronkelijke historische waarde kan verminderen.

Restauraties
Weinig bekend over restauraties van dit monument.

Aanleg en Lanenstelsel: Monumentnummer 527969

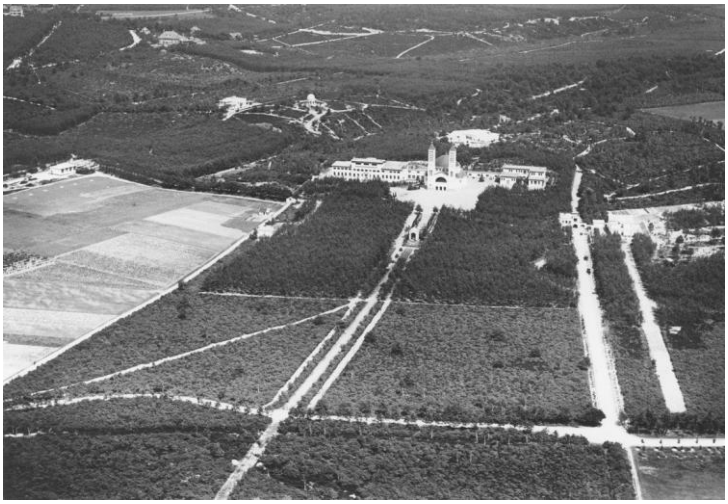

Inleiding
Het Aanleg en Lanenstelsel van de Heilig Landstichting, gelegen in de gemeente Berg en Dal in Gelderland, is een rijksmonument dat sinds 23 februari 2004 staat ingeschreven in het monumentenregister. Dit complex, ontstaan vanaf 1913, omvat vier belangrijke lanen die samen een integraal onderdeel vormen van het religieuze en culturele landschap van de Heilig Landstichting.

Omschrijving
Het Aanleg en Lanenstelsel bestaat uit vier hoofdlanen: de Carmelweg, de Engelenlaan, de Mgr. Suyslaan en de Profetenlaan. Deze lanen verbinden verschillende belangrijke religieuze en historische gebouwen binnen de Heilig Landstichting.

- **Carmelweg**: Deze weg verbindt de Johanneslaan met het Carmelklooster.
- **Engelenlaan**: Gelegen in de as van de Cenakelkerk.
- **Mgr. Suyslaan**: De huidige hoofdtoegangsweg tot de Cenakelkerk, inclusief de pastorie, het klooster Casa Nova en de begraafplaats.
- **Profetenlaan**: Loopt in de as van de onvoltooide H. Hartbasiliek en is de hoofdtoegang tot het museumterrein. Deze laan vormt een belangrijke zichtas naar het Neboklooster.

De lanen worden gekenmerkt door een harmonieuze integratie van gebouwen en natuur, waarbij naaldbomen en loofbomen het landschap domineren. Het terrein is glooiend, met heuvels en dalen die vernoemd zijn naar Bijbelse plaatsen, en de slingerende paden verbinden de verschillende gebouwen en objecten op het terrein. Deze paden en lanen creëren visuele verbindingen tussen belangrijke punten zoals Golgotha en de Hemelvaartskoepel, en de H. Hartbasiliek en het Nebo klooster.

Waardering
- Stedenbouwkundige Waarde: Het stelsel is een essentieel onderdeel van het Heilig Landstichting-complex, dat van nationaal belang is vanwege de unieke combinatie van religieuze gebouwen en landschappelijke inrichting. De aanleg weerspiegelt een zorgvuldig geplande en chronologisch opgebouwde rondgang, waarbij de glooiingen van het terrein benut worden om een symbolisch bijbels landschap te creëren.
- Cultuurhistorische Waarde: Het complex vertegenwoordigt een zeldzame uitdrukking van de rooms-katholieke emancipatiebeweging en het rijke roomse leven in Nederland. De aanleg van het devotiepark en de visualisatie van heilige plaatsen reflecteren de tijdgeest van de negentiende en vroege twintigste eeuw, waarin religieuze gemeenschappen hun identiteit benadrukten door middel van openbare groepsmanifestaties.

Sterke punten
1. Hoge stedenbouwkundige waarde door de integratie van gebouwen en landschappelijke elementen.
2. Cultuurhistorische waarde als uitdrukking van de rooms-katholieke emancipatiebeweging.

Zwakke punten
1. Onderhoud van de lanen en beplanting kan uitdagend zijn door de omvang en complexiteit.
2. De oorspronkelijke religieuze functie is deels verloren gegaan, wat kan leiden tot een verminderde historische beleving.

Restauratie
Weinig bekend over restauraties van dit monument.

Ambitie: reconstructie van Engelenlaan en herbouw Heilig Hart Monument/Oosterse Bron

Monumenten Erfgoedensemble niet in eigendom van het Landschapspark HLS, wel behorend bij ensemble

Pastorie: Monumentnummer 523631

Inleiding

De pastorie van de Heilig Landstichting, gelegen in de gemeente Berg en Dal, provincie Gelderland, is een rijksmonument dat dateert uit de periode 1913-1915. Het gebouw werd ontworpen door architect Jan Stuyt in samenwerking met beeldend kunstenaar Piet Gerrits en is een belangrijk onderdeel van het Heilig-Land-Stichting complex. De pastorie diende oorspronkelijk als onderdeel van een grotere religieuze en culturele missie en is tegenwoordig in gebruik als pastorie en parochiehuis.

Omschrijving

De pastorie is gebouwd op een U-vormig grondplan en bestaat uit één en twee bouwlagen met platte daken rondom een centrale patio. De oostelijke vleugel telt voornamelijk twee bouwlagen en bevat een balkon dat uitkijkt op de patio. De noordelijke vleugel heeft één bouwlaag, terwijl de zuidvleugel zowel één als twee bouwlagen telt. De gevels zijn wit gepleisterd en versierd met een tegelfries van zwarte en okerkleurige tegels in een blokpatroon, waarbij witte tegels met een rood Jeruzalemkruis op regelmatige afstanden zijn geplaatst.

Binnenin de pastorie zijn vele originele elementen bewaard gebleven, waaronder een parketvloer, geschilderde wanden, een metalen haard, en meubels ontworpen door Piet Gerrits. De Oosterse Zaal, een van de meest opvallende ruimtes, heeft een uniek

inlegwerk in de vloer en muren beschilderd in okergeel met rode en blauwe banden. De hal en gangen zijn voorzien van een tegelvloer met geometrische patronen en een houten bordestrap met bewerkte trappalen en balustrades.

Waardering
De pastorie wordt gewaardeerd om verschillende redenen:
- Architectuur- en kunsthistorische waarde: De pastorie is een essentieel onderdeel van het Heilig-Land-Stichting complex en valt op door zijn hoogwaardige esthetische kwaliteiten. Het ontwerp van Jan Stuyt en de interieurelementen van Piet Gerrits dragen bij aan de bijzondere architectuurgeschiedenis van Nederland.
- Stedenbouwkundige waarde: De pastorie is van grote betekenis binnen het Heilig-Land-Stichting complex en draagt bij aan de landschappelijke schoonheid van de omgeving. De situering en de verbondenheid met de overige gebouwen en de rondgang over het terrein versterken de stedenbouwkundige waarde.
- Cultuurhistorische waarde: De pastorie vormt een bijzondere en zeldzame uitdrukking van een religieuze ontwikkeling. Het is een essentieel onderdeel van het Heilig-Land-Stichting complex en getuigt van de religieuze en culturele missie van de stichting.

Sterke punten
1. Hoogwaardige esthetische en architectonische kwaliteiten, met bijzondere interieurelementen van Piet Gerrits.
2. Belangrijke cultuurhistorische waarde als onderdeel van het Heilig-Land-Stichting complex.

Zwakke punten
1. Mogelijk beperkte toegankelijkheid voor publiek, gezien de huidige functie als pastorie en parochiehuis.
2. Onderhoud en restauratie van de gedetailleerde interieurelementen kunnen kostbaar en complex zijn.

Restauratie
2010 en 2012 zijn alle monumenten op het park gerestaureerd. Voor de Pastorie is een begroting opgesteld door Tak Architecten van €1.178.235,33. Vervolgens is de instandhouding van het monument periodiek bijgehouden.

Cenakelkerk: Monumentnummer 523627

Inleiding

De Cenakelkerk, ook bekend als de kerk gewijd aan Sint-Antonius van Padua, werd gebouwd tussen 1913 en 1915 naar een ontwerp van architect J. Stuyt, met assistentie van J. Margry en kunstenaar P. Gerrits. De kerk, onderdeel van het complex Heilig-Land-Stichting, is beroemd om zijn rijke interieurdecoratie met mozaïeken en schilderingen door Gerrits, voltooid in de periode 1921-1932.

Omschrijving

De kerk diende oorspronkelijk als bedevaartkerk, parochiekerk en plek voor de altijddurende aanbidding van het Heilig Hart. Het ontwerp combineert een axiale opzet met een centraalbouw, gekenmerkt door een koepel van gewapend beton, uniek voor zijn tijd. Het gebouw bevat verschillende architectonische elementen zoals slanke klokkentorens, een cilindervormig schip met een koepelgewelf, en een rijk gedecoreerd interieur met sterke symboliek en een diversiteit aan stijlen.

Waardering

De Cenakelkerk heeft aanzienlijke architectuur- en kunsthistorische waarde. Het gebouw is een essentieel onderdeel van het Heilig-Land-Stichting complex, bekend om zijn oosterse stijl en hoogwaardige esthetische kwaliteiten. De koepel van gewapend beton en de innovatieve plattegrond zijn opmerkelijk voor de periode van ontstaan. Het werk van architect J. Stuyt en de decoratieve bijdragen van P. Gerrits zijn van grote betekenis voor de landelijke architectuurgeschiedenis.

Stedenbouwkundig gezien is de Cenakelkerk van groot belang als onderdeel van

de Heilig-Land-Stichting, die cultuur- en architectuurhistorisch nationaal erkend is. De kerk heeft een prominente plaats binnen het landschap, wat bijdraagt aan de historische en religieuze waarde van het complex.

Sterke punten
1. Architectonische en kunsthistorische waarde: De kerk heeft een uniek ontwerp en rijke decoraties, wat bijdraagt aan zijn aanzienlijke culturele waarde.
2. Innovatief gebruik van materialen: De koepel van gewapend beton was vernieuwend voor zijn tijd en getuigt van technische vooruitgang in de bouw.

Zwakke punten
1. Onderhoudskosten: Het behouden en restaureren van de rijke interieurdecoraties kan kostbaar en complex zijn.
2. Beperkte toegankelijkheid: Als parochiekerk is het gebouw mogelijk minder toegankelijk voor het brede publiek, wat de zichtbaarheid en publieke betrokkenheid kan beperken.

Restauratie
Weinig bekend over restauraties van dit monument in de archieven van Stichting HLS.

Casa Nova: Monumentnummer 523632

Inleiding

Casa Nova, gelegen in de Heilig Landstichting in Gelderland, is een rijksmonument met een rijke geschiedenis. Het gebouw, oorspronkelijk ontworpen als klooster en later gebruikt als pelgrimshuis, werd in 1913-1915 gebouwd en is sindsdien door verschillende religieuze congregaties gebruikt. Casa Nova maakt deel uit van het complex Heilig Landstichting en is sinds 23 februari 2004 ingeschreven als rijksmonument.

Omschrijving

Casa Nova is een imposant gebouw dat bestaat uit een langgerekte voorbouw en een tweelaagse achterbouw. De witgepleisterde bakstenen gevels met een zwart geschilderde plint worden gekenmerkt door een tegelfries van zwarte en okerkleurige tegels en opvallende Jeruzalemkruisen. De voorgevel heeft een breed front met een markante hoofdingang die bereikbaar is via een bordestrap. Het interieur van het gebouw bevat nog diverse originele elementen, zoals tegelvloeren, een travertijn bordestrap met smeedijzeren leuning, en gehoute paneeldeuren. Het klooster is via een gang verbonden met de aangrenzende Cenakelkerk, wat het geheel een harmonieuze en symmetrische uitstraling geeft.

Waardering

Casa Nova heeft een hoge architectuurhistorische waarde als onderdeel van het Heilig Landstichting-complex. Het ontwerp van architect J. Stuyt valt op door zijn esthetische kwaliteiten, zoals de opmerkelijke vormgeving met platte daken en de zorgvuldige detaillering. Het gebouw is een goed bewaard voorbeeld van Stuyts werk en heeft een

bijzondere betekenis voor de landelijke architectuurgeschiedenis. Stedenbouwkundig gezien is Casa Nova van belang vanwege de landschappelijk fraaie situering en de bijdrage aan de opbouw van het terrein van de Heilig Landstichting. Daarnaast heeft het gebouw een grote cultuurhistorische waarde als uitdrukking van een religieuze ontwikkeling.

Sterke punten
1. Hoge architectuurhistorische waarde door de unieke vormgeving en detaillering.
2. Cultuurhistorische waarde als zeldzame uitdrukking van een religieuze ontwikkeling.

Zwakke punten
1. De huidige functie wijkt af van de oorspronkelijke religieuze doeleinden.
2. Onderhoud en instandhouding kunnen uitdagend zijn door de omvang en historische waarde van het gebouw.

Restauratie
Weinig bekend over restauraties van dit monument in de archieven van Stichting HLS.

Woning met Poort: Monumentnummer 523628, niet behorend bij ensemble

Inleiding

De Woning met Poort, vermoedelijk gebouwd rond 1923 in opdracht van de Heilig-Land-Stichting, vertegenwoordigt een opmerkelijk architectonisch en artistiek werk. Dit monument, ontworpen in samenwerking met J. Stuyt en P. Gerrits, fungeerde oorspronkelijk als entree tot het terrein van de stichting en weerspiegelt een oosterse sfeer door zijn blokvormige massa, wit gesausde gevels en platte daken.

Omschrijving

De Woning met Poort bestaat uit een tweelaags gebouw met een aangebouwde poort, gelegen aan de Profetenlaan in Heilig Landstichting. De gevels zijn wit gesaust en tonen een zorgvuldige detaillering, met recht afgesloten vensters, boogvormige ingangen en een eenvoudige houten daklijst. Een opvallend kenmerk is het polychrome mozaïek boven de poort, dat een voorstelling van Maria met het Christuskind toont.

Waardering

De Woning met Poort uit ongeveer 1923 wordt gewaardeerd om verschillende redenen:
- Architectuurhistorische waarde: Het gebouw vormt een essentieel onderdeel van de verzameling gebouwen en objecten in oosterse stijl binnen het complex Heilig-Land-Stichting. De esthetische kwaliteiten van het ontwerp, inclusief de platte daken en zorgvuldige detaillering, maken het tot een opmerkelijk voorbeeld van architectonisch vakmanschap.
- Stedenbouwkundige waarde: Als onderdeel van het Heilig-Land-Stichting complex is de Woning met Poort van nationaal belang vanwege zijn markante situering en de bijdrage aan de opbouw van het terrein.

- Cultuurhistorische waarde: Het monument vertegenwoordigt een zeldzame uitdrukking van religieuze ontwikkeling binnen het complex Heilig-Land-Stichting, wat het een waardevol erfgoed maakt.

Sterke punten
1. Architectonische pracht: De zorgvuldige detaillering en esthetische kwaliteiten van het ontwerp maken de Woning met Poort tot een opvallend architectonisch werk.
2. Historische betekenis: Als onderdeel van de Heilig-Land-Stichting vertegenwoordigt het monument een belangrijke periode in de religieuze ontwikkeling en architectonische geschiedenis.

Zwakke punten
1. Onderhoudsbehoeften: De staat van het monument kan in de loop der tijd zijn aangetast door verwaarlozing, wat mogelijk invloed heeft op de structurele integriteit en esthetische waarde.
2. Beperkte toegankelijkheid: Mogelijke beperkingen in de toegang tot het monument kunnen de ervaring van bezoekers beïnvloeden en hun waardering voor het erfgoed verminderen.

Restauratie
Over de restauratie van dit monument is weinig bekend in de archieven van Stichting HLS.